

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA?

Råd till flerspråkiga familjer

DY APO MË SHUMË GJUHË?

Këshilla familjeve dygjuhësore

Albansk version

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA? Råd till flerspråkiga familjer

Beställs från:
Liber Distribution
162 89 Stockholm
e-post: skolutveckling@liber.se
tel: 08-690 95 76
fax: 08-690 95 50
Best. nr: U04:049

Text: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby
© Myndigheten för skolutveckling 2004 (andra upplagan)
Översättningar: Eqvator AB
Foto: Ann Eriksson
Produktion och grafisk form: Ord & Bildmakarna AB, Stockholm
Tryck: Danagårds Grafiska, Ödeshög
ISBN: 91-85128-92-9

Innehåll

Tvåspråkighet – en värdefull resurs _____	2
Flerspråkiga familjer är olika _____	2
Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra? _____	4
Vilket språk ska vi tala med vårt barn då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska? _____	5
Vilket språk ska jag tala med barnet om vi föräldrar har olika modersmål? _____	6
Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt modersmål med barnet? _____	8
Är det dåligt om mitt barn blandar språken? _____	10
Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska? _____	12
Vad kan jag göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet? _____	14
Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska? _____	16
Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan? _____	18
Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan? _____	20
Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan? _____	22
Ska mitt barn läsa ämnet "Svenska som andraspråk" i skolan? _____	24
Några ordförklaringar _____	26
För vidare läsning och andra tips _____	28

Përmbajtja

Dyggjuhësia-një resurs me vlerë _____	3
Familjet shumëgjuhësore ndryshojnë nga njëra tjetra _____	3
A munden fëmijët t'i mësojnë mirë dy apo më shumë gjuhë? _____	4
Në cilën gjuhë duhet të flasim me fëmijën tonë, nëse prindërit flasin një gjuhë tjetër, jo suedishten? _____	5
Në cilën gjuhë duhet të flas me fëmijën, nëse ne prindërit kemi gjuhë të ndryshme amtare? _____	6
A do ta mësojë fëmija im suedishten, nëse vazhdoj ta flas gjuhën time me fëmijën? _____	8
A është keq, nëse fëmija im i përzien gjuhët? _____	10
Çka duhet të bëj, nëse fëmija im më përgjigjet suedisht? _____	12
Çka mund të bëj si prind për ta ndihmuar zhvillimin e fëmijës tim dhe të gjuhës së tij/saj amtare? _____	14
Si mund ta ndihmoj zhvillimin e gjuhës suedishte të fëmijës tim? _____	16
Çka duhet të bëj, nëse fëmija im nuk flet më në parashkollorë? _____	18
A duhet fëmija im të ketë ndihmë në parashkollorë, në gjuhën amtare? _____	20
A duhet fëmija im të ketë në shkollë lëndën e gjuhës amtare? _____	22
A duhet fëmija im të mësojë në shkollë lëndën, suedishtja si gjuhë e dytë? _____	25
Disa shpjegime fjalësh _____	27
Për lexim të mëtutjeshëm dhe këshilla _____	28

Tvåspråkighet – en värdefull resurs

De flesta människor i världen är två- eller flerspråkiga.

Två- och flerspråkighet är mycket värdefullt både för den enskilda människan och för samhället. Familjer som flyttat från ett land till ett annat har lättare att hålla kontakten med ursprungslandet om de bevarar sitt modersmål. Barnen i sådana familjer har större möjlighet att ta till sig föräldrarnas kulturarv om de kan föräldrarnas språk.

Den som är tvåspråkig kan också lättare förstå värdet av kulturell mångfald och kan där igenom få en rikare bild av världen.

Modersmålet betyder också mycket för kontakten i familjen och med släktingar, vilket hjälper barnet att känna sig säkrare i sin egen identitet och tillhörighet.

Alla barn kan lära sig två eller flera språk samtidigt, men det är inte så vanligt att man lär sig båda språken lika bra.

För att barnen ska kunna utveckla båda språken till en mycket hög nivå krävs att både hem, förskola och skola aktivt hjälps åt. Det är viktigt att de vuxna i barnens omgivning, på olika sätt, uppmuntrar och stöder användningen av minoritetsspråket. Genom att använda minoritetsspråket – inte bara i familjen, utan också på lekplatsen, i förskolan, i klassrummet och på arbetet – kan föräldrar och lärare konkret visa barnen att det är naturligt med flerspråkighet.

Tvåspråkigheten för med sig så mycket positivt att de flesta familjer som har två eller flera språk aldrig skulle kunna tänka sig att vara utan dem.

Den tvåspråkiga utvecklingen underlättas också om det övriga samhället är positivt till att människor talar flera språk.

Flerspråkiga familjer är olika

Familjer kan vara två- eller flerspråkiga på många olika sätt. Båda föräldrarna kan ha ett gemensamt modersmål som är ett annat språk än svenska, t ex somaliska. En förälder kan ha sitt ursprung i ett land där man talar ett språk hemma och ett annat i skolan, t ex kurdiska hemma och turkiska i skolan. Föräldrarna kanske inte har samma modersmål, utan barnet får redan från början höra två eller tre språk hemma, t ex i en familj med en arabisktalande pappa och finsktalande mamma och kanske föräldrarna använder ytterligare ett annat språk för att tala med varandra, t ex engelska. Alla familjer består inte heller av ”mamma-pappa-barn,” utan också av äldre släktingar som har en aktiv roll i barnens fostran och som kanske också tillför ytterligare språk i barnets värld. Även ensamstående föräldrar kan ibland vilja satsa på tvåspråkighet.

Dygjuhësia

– një resurs me vlerë

Shumica e njerëzve të botës janë dy apo më shumë gjuhësorë.

Dy apo më shumë gjuhësia janë me shumë vlerë, si për njeriun e veçantë, por, edhe për shoqërinë. Familjet që shpërngulen nga një vend në një vend tjetër, e kanë më lehtë ta mbajnë lidhjen me vendin e prejardhjes, dhe ata e ruajnë edhe gjuhën amtare. Fëmijët e këtyre familjeve kanë mundësi më të mira ta trashëgojnë kulturën e prindërve, nëse ata e dinë gjuhën e prindërve.

Ai/ajo që është dygjuhësorë e ka, poashtu, më lehtë ta kuptojë vlerën e kulturave të ndryshme, dhe kështu, ka një pasqyrë më të pasur të botës.

Gjuha amtare është shumë me rëndësi, për lidhjet me familjen dhe fafesisin, çka e ndihmon fëmijën ta ndien vetën më të sigurt, për kah indentiteti dhe përkatësia.

Të gjithë fëmijët mund të mësojnë, njëkohësisht, dy a më shumë gjuhë, por, nuk është e zakonshme që ata t'i mësojnë të dy gjuhët njësoj mirë.

Për t'i zhvilluar fëmijët të dy gjuhët në një nivel shumë të lartë, kërkohet që si shtëpia, parashkollorja dhe shkolla, të ndihmohen në mënyrë aktive. Është me rëndësi që të rriturit në afërsi të fëmijës, në mënyra të ndryshme ta inkurajojnë dhe ndihmojnë përdorimin e gjuhës minoritare – jo vetëm në familje, por, edhe në kopshtin e lodrave, në parashkollorë, në klasë, në punë – kështu munden prindërit dhe mësuesit, në mënyrë konkrete, t'u dëftojnë fëmijëve se është e natyrshme me shumëgjuhësi.

Dygjuhësia sjell me vete shumë gjëra pozitive, ashtu që shumica e familjeve që janë dy apo më shumë gjuhësor, nuk mund ta paramendojnë të mos e kanë ndonjërin gjuhë.

Zhvillimi i dygjuhësisë lehtësohet, nëse edhe shoqëria ka një qëndrim pozitiv, që njerëzit flasin më shumë gjuhë.

Familjet shumëgjuhësore ndryshojnë nga njëra tjetra

Familjet mund të jenë dy apo shumëgjuhësore në mënyra të ndryshme. Të dy prindërit mund ta kenë një gjuhë të përbashkët amtare, që nuk është suedishtja, p.sh. somalisht. Njëri nga prindërit mund ta ketë prejardhjen nga një vend ku e flasin njërin gjuhë në shtëpi dhe një gjuhë tjetër në shkollë, p.sh. kurdisht në shtëpi dhe turqisht në shkollë. Ndoshta prindërit nuk e kanë të njëjtën gjuhë amtare ashtu që fëmija që nga fillimi dëgjon dy apo tre gjuhë, në shtëpi, p.sh. një familje ku babai e flet arabishten kurse nëna finlandishten, kurse prindërit, ndoshta, përdorin një gjuhë tjetër, për të biseduar me njëri tjetrin, p.sh. anglishten. Të gjitha familjet nuk përbëhen nga "nëna-babai-fëmijët", por, edhe nga të moshuarit e fafesisit, të cilët luajnë një rol aktiv në edukimin e fëmijëve, dhe ata, ndoshta, pasurojnë edhe më shumë botën e gjuhëve të fëmijës, edhe me një gjuhë tjetër. Edhe prindërit vetmitar, ndonjëherë, mund të zgjedhin të investojnë në dygjuhësinë.

Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra?

Ja, men eftersom man ofta använder de olika språken i skilda sammanhang är det vanligt att tvåspråkiga barn klarar vissa ämnesområden och situationer bättre på det ena språket än på det andra. Barnet har kanske lättare att berätta på svenska vad som har hänt i skolan, medan det föredrar sitt modersmål för att tala om sådant som hör familjen till, t ex mat, kläder och släktingar. Barnet kanske använder sitt modersmål i samtal med äldre släktingar och föräldrar men växlar mellan de olika språken när det talar med syskon och kamrater. Sådana språkanvändningsmönster är naturliga för tvåspråkiga individer och brukar förändras under livets gång.

A munden fëmijët t'i mësojnë mirë dy apo më shumë gjuhë

Po, pasi që shpesh përdoren gjuhët e ndryshme në raste të ndryshme, është e zakonshme që fëmijët dygjuhësor zotojnë disa lëmi dhe situata, më mirë në njëren gjuhë se sa në gjuhën tjetër. Fëmijës i vjen më lehtë ta shpjegojë në suedisht se çka ka ndodhur në shkollë, por, e preferon gjuhën amtare kur shpjegon gjëra familjare, p.sh. kur flet për ushqim, rroba dhe mbi farefisin. Ndoshta, fëmija flet në gjuhën amtare kur bisedon me të moshuarit e farefisit dhe prindërit, por, ndërron në mes gjuhëve të ndryshme, kur flet me vëlla a motër si dhe me shokët. Ky model i përdorimit të gjuhëve është i natyrshëm për personat dygjuhësor, dhe këto ndryshojnë gjatë jetës.

Vilket språk ska vi tala med vårt barn då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska?

Tala det språk ni behärskar bäst och som ni kan uttrycka er mer nyanserat på. För många är det modersmålet. Det är också lättare att uppfostra sina barn på ett språk som man bättre kan uttrycka sina känslor på. Många vuxna har också lättare att återge sagor och berättelser från sin egen barndom, sjunga sånger eller göra rim och ramsor tillsammans med barnet på det språk de själva talade som barn. Sådana aktiviteter betyder mycket inte bara för kontakten med barnet utan också för barnets allmänna språkutveckling.

Välj det språk som känns naturligast!

Në cilën gjuhë duhet të flasim me fëmijën tonë, nëse prindërit flasin një gjuhë tjetër, jo suedishten?

Fol atë gjuhë që e flisni më së miri, që të jeni në gjendje të shprehni sa më nuancuar, dhe kjo për shumicën është gjuha amtare. Është, poashtu, më lehtë t'i edukosh fëmijët në një gjuhë në të cilën i shprehë ndjenjat më lehtë. Shumë të rritur e kanë më lehtë të tregojnë përralla dhe tregime nga fëmijëria e tij/saj, të këndojë këngë, të krijojë rimë, bërbëlitje, së bashku me fëmijën, në atë gjuhë që ata vetë e kanë folur si fëmijë. Këto aktivitete janë shumë domethënëse, jo vetëm për lidhjet me fëmijën, por, edhe për zhvillimin e gjuhës tek fëmija në përgjithësi.

Zgjedh atë gjuhë që të duket më e natyrshme!

Vilket språk ska jag tala med barnet om viföräldrar har olika modersmål?

Också i familjer där föräldrarna har olika modersmål brukar man rekommendera att var och en använder sitt modersmål tillsammans med barnet. Alltså: En person – ett språk. Barnet har då lättare att vänja sig vid att koppla ihop det ena språket med mamma och det andra med pappa. När hela familjen är tillsammans kan man välja det som känns naturligt; ett av modersmålen, svenska eller något annat gemensamt språk – eller att kombinera flera olika språk.

I familjer där den ena föräldern är svenskspråkig och den andra har ett annat modersmål är det också bra att varje förälder talar "sitt" språk. Det är troligt att svenskan kommer att bli det dominerande språket i den här typen av familjer, men vill man att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att på olika sätt ge extra stöd för utvecklingen i minoritetsspråket.

Në cilën gjuhë duhet të flas me fëmijën, nëse ne prindërit kemi gjuhë të ndryshme amtare

Edhe në familje, ku prindërit kanë gjuhë të ndryshme amtare, rekomandohet që secili prej tyre ta përdorë gjuhën e vet amtare me fëmijën. Pra, një person – një gjuhë. Fëmija do ta ketë më lehtë të përshtatet e të vë në lidhje një tërësi gjuhë me nënën dhe tjetrën me baban. Kur e gjithë familja është së bashku, mund të zgjedhet ajo gjuhë që ju duket më e natyrshme. Një tërësi nga gjuhët amtare, suedishten apo një gjuhë tjetër të përbashkët – ose të kombinoni disa gjuhë të ndryshme.

Në familje, ku njëri nga prindërit e ka suedishten si gjuhë të veten, kurse tjetri prind ka një gjuhë tjetër amtare, është, poashtu, mirë që secili prind ta flet gjuhën e "vet". Është e besueshme se suedishtja do të jetë gjuha dominuese në këso lloj familjesh. Por, nëse dëshironi që fëmija të bëhet dygjuhësor, është me rëndësi që në mënyra të ndryshme, t'i jepet ndihmë e veçantë për zhvillimin e gjuhës minoritare.

Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt modersmål med barnet?

Ja, det finns till och med forskning som visar att det går bättre att lära sig ett andraspråk om man samtidigt får en god grund i sitt förstaspråk. De båda språken behöver inte konkurrera, utan kan fungera som stöd för varandra. Om barnet har lärt sig ett begrepp på sitt modersmål (t ex gaajaysan på somaliska) är det lättare att lära sig ordet för motsvarande begrepp på svenska (hungrig) och omvänt.

Alla föräldrar önskar att det ska gå bra för deras barn i skolan och därför vill de att barnen tidigt ska lära sig svenska. Men detta betyder inte att föräldrarna ska sluta använda modersmålet när de talar med barnen. Däremot kan föräldrarna hjälpa barnen att få kontakt med det svenska språket. Det bästa sättet för barn att lära sig svenska är att de får använda det tillsammans med svensktalande kamrater och vuxna. Det vanligaste är att detta sker i förskolan och kanske med föräldrarnas vänner och bekanta.

A do ta mësojë fëmija im suedishten, nëse vazhdoj ta flas gjuhën time me fëmijën

Po, ka edhe hulumtime që dëshmojnë se është më lehtë ta mësosh një gjuhë të dytë, kur njëkohësisht ke një bazë të shëndoshë në gjuhën tënde numër një. Ato dy gjuhë, nuk kanë nevojë të konkurojnë njëra me tjetrën, por, ato të funksionojnë si ndihmesë e njëra tjetrës. Nëse fëmija ka mësuar një nocion në gjuhën amtare (p.sh. gaajaysan në somalisht), atëherë është më lehtë ta mësosh fjalën me një nocion të ngjashëm në suedisht (i/ e uritur) dhe anasjelltas.

Të gjithë prindërit dëshirojnë që fëmija i tyre të jetë i suksesshëm në shkollë, prandaj dëshirojnë që fëmijët, sa më shpejt ta mësojnë suedishten. Kjo nuk do të thotë se prindërit ta ndërprejnë përdorimin e gjuhës së tyre amtare, kur ata flasin me fëmijët. Por, prindërit mund t'i ndihmojnë fëmijët, të bienë në kontakt me gjuhën suedishte. Mënyra më e mirë për fëmijët për ta mësuar gjuhën suedishte është, që të flasin suedisht me shokët suedezë dhe të rriturit tjerë. Më e zakonshme është se kjo ndodhë në parashkollë, dhe ndoshta, në mesin e miqëve të prindërve.

Är det dåligt om mitt barn blandar språken?

Nej, vanligtvis inte. Det är helt normalt att små barn blandar ord från de olika språken i ett och samma yttrande. Detta kan bero på att de ännu inte lärt sig att skilja mellan de olika språken eller på att de saknar ord på det ena eller andra språket.

En annan vanlig företeelse är den mer eller mindre medvetna växling mellan språken som äldre barn och vuxna kan göra, när de talar med andra tvåspråkiga. Denna så kallade kodväxling är något som är naturligt för tvåspråkiga. De utnyttjar helt enkelt möjligheten att växla språk som ytterligare ett uttrycksmedel, för att ex få fram en viss nyans eller känsla, citera vad någon exakt har sagt på ett annat språk eller för att skapa gemenskap mellan talare av samma språk. Många kan ha svårt att förstå eller acceptera ett sådant språkbruk. De kan tycka att det är dåligt att "blanda" språken på det sättet och tro att det visar att man inte riktigt behärskar sina språk. Men forskningen visar att det krävs en ganska hög språkbehärskning för att kunna växla mellan språken på ett flytande sätt och att det är både naturligt och funktionellt i tvåspråkigas samtal.

A është keq nëse fëmija im i përzier gjuhët

Jo, zakonisht jo. Është plotësisht normale që fëmijët e vegjël t'i përziejnë fjalët nga gjuhët e ndryshme, kur ata shprehin. Kjo mvaret nga se ata ende nuk kanë mësuar të bëjnë dallimin në mes gjuhëve, ose atyre ju mungon ndonjë fjalë e njërës apo tjetrës gjuhë.

Një dukuri tjetër e zakonshme është ndërrimi i gjuhëve pak a shumë me vetëdije, që fëmijët më të mëdhenj dhe të rriturit mund ta bëjnë, kur ata bisedojnë me të tjerët, të cilët janë dygjuhësorë. Ky i ashtuquajtur ndërrim kodi, është e natyrshme për ata që janë dygjuhësorë. Thjeshtë, ata shfrytëzojnë mundësinë, si mjet tjetër shprehjeje, për të nuancuar ose shprehë ndjenjën, citojë saktësisht dikë tjetër, që është shprehur në një gjuhë tjetër, ose për ta bërë më të harmonishme bisedën me tjetrin, që flet të njëjtën gjuhë. Shumë njerëz e kanë vështirë ta kuptojnë dhe ta pranojnë një gjuhë të tillë. Mund të mendojnë se është keq të "përzihen" gjuhët ashtu, dhe besojnë se kjo dëshmon se nuk i din mirë gjuhët e veta. Por, hulumtimet dëshmojnë, se kërkohet një shkallë bukur e lartë e njohurive gjuhësore, për të qenë në gjendje të ndërrosh gjuhë ashtu pa pengesa, dhe kjo është e natyrshme dhe funksionon mirë kur bisedojnë dy veta që janë dygjuhësorë.

Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska?

Det är inte ovanligt att barn under vissa perioder föredrar att använda svenska, även om föräldrarna försöker vara konsekventa och tala sitt modersmål med dem. Om föräldrarna vill att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att de fortsätter att använda modersmålet tillsammans med barnet. Det är bra om det också finns jämnåriga kamrater och andra vuxna som använder minoritetsspråket med barnet så att språket fyller en funktion också utanför familjen. I många fall har det visat sig att även om barn inte aktivt använder språket i någon större utsträckning så kan de ändå utveckla en hög passiv förmåga, som grund för att senare lära sig att använda språket också mer aktivt.

Om barnet använder svenska när föräldrarna talar sitt modersmål kan dessa försöka hjälpa barnet genom att svara med de rätta orden och uttrycken på modersmålet. Kontakten och kommunikationen med barnet är emellertid det mest grundläggande, oavsett vilket språk man använder. Det är viktigare att lyssna på vad barnet har att säga, än till hur och vilket språk de väljer att göra det på. Det gäller att vara tålmodig, för det tar tid att överföra sitt språk till barnet i en miljö där svenskan har så stort inflytande och ofta värderas mer.

Çka duhet të bëj, nëse fëmija im më përgjigjet suedisht

Nuk janë të rralla rastet, kur fëmijët gjatë disa periudhave preferojnë përdorimin e suedishtes, edhe pse prindërit mundohen të jenë konsekuentë dhe flasin gjuhën amtare me ta. Nëse prindërit dëshirojnë që fëmija të bëhet dygjuhësor, atëherë është me rëndësi që ata të vazhdojnë ta përdorin gjuhën amtare me fëmijën. Është mirë, nëse moshatarët dhe të rritur të tjerë, përdorin gjuhën minoritare me fëmijën, ashtu që gjuha të vihet në funksion edhe jashtë familjes. Në shumë raste është dëshmuar, edhe pse fëmija nuk e përdorë gjuhën aq shpesh, megjithatë ata mund të zhvillojnë një aftësi të lartë pasive, e kjo ju shërben si bazë që më vonë ta mësojnë përdorimin e gjuhës në mënyrë aktive.

Nëse fëmija e përdorë suedishten kur prindërit flasin gjuhën e vet amtare, këta mund të mundohen ta ndihmojnë fëmijën, duke u përgjegjur me fjalët dhe shprehjet e përshtatshme në gjuhën amtare. Kontaktet dhe komunikimi me fëmijën është, pra, më e rëndësishmja, pavarësisht se cila gjuhë përdoret. Më me rëndësi është të dëgjosh se ç'thot fëmija, sa sa mënyra se si e thot apo cilën gjuhë e zgjedhë për t'u shprehur. Duhet të kesh durim, se merr kohë përcjellja e gjuhës tënde tek fëmija, në një rreth ku suedishtja ka ndikim të madh, dhe shpesh kjo vlerësohet më shumë.

Vad kan jag göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet?

Turkiska barn i Turkiet och svenska barn i Sverige lär sig sitt modersmål i många olika situationer och med många olika människor; i familjen, tillsammans släkt och vänner, på gården, i affären, på bussen, i förskolan och i skolan. Hela dagen har de möjlighet att höra, tala och lära sitt modersmål. Många minoritetsbarn har mycket mer begränsade möjligheter för sin modersmålsutveckling. För flertalet är det framför allt i hemmet som barnet hör och använder modersmålet. Det ställer förstås större krav på föräldrarna att, tillsammans med förskolan och skolan, vidga barnens kontakter på modersmålet. Tillsammans måste de vuxna i barnens omgivning skapa möjligheter för barnen att få använda sitt modersmål så mycket som möjligt både i och utanför familjen, både tillsammans med jämnåriga och tillsammans med vuxna.

De allra flesta kommuner har verksamhet för föräldrar med hemmavarande barn i den s.k. öppna förskolan. Dit kan man gå för att träffa andra föräldrar och barn. I många kommuner erbjuder också biblioteken sagostunder på olika modersmål. Biblioteken har också barn- och ungdomsböcker på många olika språk att låna ut. Fråga i din kommun vilka möjligheter som finns där.

Çka mund të bëj si prind, për ta ndihmuar zhvillimin e fëmijës tim dhe të gjuhës së tij/saj amtare?

Fëmijët turq në Turqi dhe fëmijët suedez në Suedi e mësojnë gjuhën e vet amtare në shumë situata të ndryshme dhe me shumë njerëz të ndryshëm, në familje, bashk me farefisën dhe miqët, në oborr, në shitore, në autobus, në parashkollë si dhe në shkollë. Tërë ditën ata kanë mundësi ta dëgjojnë, ta flasin dhe ta mësojnë gjuhën e vet amtare. Shumë fëmijë minoritarë i kanë mundësitë shumë më të kufizuara për ta zhvilluar gjuhën e tyre amtare. Shumica e tyre, para së gjithash, në shtëpi e dëgjojnë fëmija dhe e përdorin gjuhën amtare. Por, kërkohet më shumë nga prindërit që së bashku me parashkollë dhe shkollën, t'i zgjerojnë kontaktet e fëmijës me gjuhën amtare. Së bashku duhet pra të rriturit që janë në afërsi të fëmijës t'u krijojnë mundësi fëmijëve ta përdorin gjuhën amtare, sa më shumë që është e mundur, si në familje ashtu edhe jashtë saj, si së bashku me moshatarët dhe me të rriturit tjerë.

Shumica e komunave kanë veprimtari për prindërit me fëmijë që banojnë tek prindërit, në të ashtuquajturën parashkollën e hapur. Aty mund të shkosh të takosh prindër dhe fëmijë të tjerë. Në shumë komuna, biblioteka ofron çaste të përrallave në gjuhë të ndryshme amtare. Bibliotekat kanë, poashtu, libra për fëmijë dhe për të rinjë në shumë gjuhë, dhe ato mund t'i huazoni. Pyet në komunën tënde se çfarë mundësish ekzistojnë aty.

Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska?

En bra grund för barnets utveckling i svenska är ett gott samarbete mellan förskolan och skolan och föräldrarna. Förskolan och skolan har ett stort ansvar för barnens utveckling i svenska men föräldrarna kan också hjälpa till på olika sätt. Framför allt genom att uppmuntra barnens skolarbete på olika sätt. Också om föräldrarna inte kan så mycket svenska kan de hjälpa till med skolbarnens läxläsning.

Många föräldrar undrar hur deras barn kan lära sig svenska när barnen inte har några svenska kamrater att umgås med. Det finns minst två saker som föräldrar bör fundera på. För det första gäller det att på olika sätt skapa tillfällen för barnen att träffa personer som talar svenska. Det viktigaste är att barnet får många olika tillfällen att använda svenska tillsammans med kamrater och andra vuxna – det spelar mindre roll om dessa personer har svenska som modersmål eller inte. Föräldrarna kan t ex stimulera barnen att delta i aktiviteter där de kommer i kontakt med svensktalande barn såsom fotbollslag, körer, dansgrupper eller liknande.

För det andra gäller det att fundera på vilken förskola/skola som kan vara lämplig för barnet. Föräldrarna har rätt att ställa krav på att pedagogerna i såväl förskolan som skolan har en stor medvetenhet och kunnighet om tvåspråkig utveckling, andraspråksinlärning och hur man lär sig på ett andraspråk. Föräldrarna har också rätt att kräva att pedagogerna arbetar på ett sätt som gagnar deras barns språkutveckling, både på modersmålet och på svenska.

Si mund ta ndihmoj zhvillimin e gjuhës suedishte të fëmijës tim?

Një bazë e mirë për zhvillimin e gjuhës suedishte të fëmijës është bashkëpunimi i mirë në mes parashkollës dhe shkollës si dhe prindërve. Parashkollorja dhe shkolla kanë një përgjegjësi të madhe për zhvillimin e gjuhës suedishte të fëmijës, por, prindërit munden, poashtu, të ndihmojnë në mënyra të ndryshme. Para së gjithash, duke inkurajuar fëmijën në mënyra të ndryshme në punën shkollë. Edhe nëse prindërit nuk e dinë mirë suedishten, ata mund t' i ndihmojnë shkollarët me detyrat shtëpiake

Shumë prindër pyesin, si munden fëmijët e tyre ta mësojnë suedishten, kur ata nuk kanë shokë suedezë që shoqërohen me ta. Ka së paku dy gjëra që prindërit duhet patur parasysh. Së pari duhet krijuar në mënyra të ndryshme mundësitë që fëmija të takojë njerëz që e flasin suedishten. Më së rëndësishmi është që fëmija sa më shumë ta përdorë suedishten me shokët dhe me të rriturit tjerë – luan më pak rol nëse këta persona e kanë suedishten si gjuhë amtare apo jo. Prindërit munden p.sh. t' i stimulojnë fëmijët të marrin pjesë në aktivitete ku ata bien në kontakt me fëmijë suedishtfolës, si në ndonjë ekip futboll, kor, grup vallëtarësh apo të ngjashme.

Së dyti, vlen të mëndosh se cila parashkollë/shkollë mund të jetë e përshtatshme për fëmijën. Prindërit kanë të drejtë t' i bëjnë kërkesat e veta që pedagogët e parashkollës dhe të shkollës të jenë shumë të vetëdijshëm dhe të kenë njohuri mbi zhvillimin dygjuhësor, mësimin të gjuhës së dytë dhe se si mësohet një gjuhë e dytë. Prindërit kanë, poashtu, të drejtë të

kërkojnë nga pedagogët që ata të punojnë në atë mënyrë që fëmijët e tyre të ndihmohen në zhvillimin e gjuhës së tyre, si të gjuhës amtare por edhe të suedishtes.

Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan?

Vänta lite och se. Ibland när ett barn börjar i en förskola där modersmålet inte används, kan det hända att en så kallad "tyst period" inträffar och barnet inte säger någonting på svenska under lång tid. Det är ingen fara om barnet verkar må bra i övrigt och om det kommunicerar på annat sätt under den här tiden, t ex genom att peka, visa vad det vill och förstås fortsätter att tala sitt modersmål hemma. Hela tiden samlar barnet kunskap om det nya språket även om det inte märks utåt. Oftast börjar barnet tala efter en periods tystnad, då det samlat tillräckliga kunskaper om det nya språket. Små barn mår dock bra om de märker att även deras modersmål används och uppskattas i förskolan.

Çka duhet të bëj, nëse fëmija im nuk flet më në parashkollore

Prit pak dhe të shohim. Ndonjëherë kur një fëmijë ia fillon në një parashkollore ku nuk përdoret gjuha amtare, mund të vjen e ashtuquajtura një "periudhë e heshtjes" ashtu që fëmija nuk thot asgjë për një kohë të gjatë në gjuhën suedishte. Nuk është ndonjë rrezik nëse shihet përndryshe se fëmija e ndien veten mirë dhe komunikon gjatë kësaj periudhe në ndonjë mënyrë tjetër, p.sh. duke bërë me gisht, të tregojë se çka dëshiron, dhe kuptohet, vazhdon ta flet gjuhën amtare në shtëpi. Tërë kohën grumbullon fëmija dituri mbi gjuhën e re, edhe pse kjo nuk duket. Ndodhë shpesh se fëmija fillon të flet pas një periudhe heshtje, atëherë kur fëmija ka akumuluar dituri të mjaftueshme mbi gjuhën e re. Fëmijët e vegjël e ndiejnë veten mirë nëse ata he-tojnë se aty përdoret edhe gjuha e tyre amtare dhe ajo pëlqehet në parashkollore.

Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan?

För att klara skolan och få en bra framtid i Sverige är naturligtvis goda kunskaper i svenska av avgörande betydelse. Men inlärningen av svenska behöver inte ske på modersmålets bekostnad. Forskningen har visat att det snarare är tvärtom; barn som får möjlighet att utveckla sitt modersmål i förskolan och skolan får också ofta bättre kunskaper i svenska och i andra skolämnen. Modersmålsstödet i förskolan kan fungera som en bro mellan hemmet och förskolan. Det ger också barnet en värdefull möjlighet att vidareutveckla sitt modersmål samtidigt som barnet utvecklar svenska som ett andraspråk.

Det är ganska vanligt att barn som har ett annat modersmål kommer i kontakt med svenskan först i förskolan. Ibland kan det finnas tvåspråkiga förskolor eller tvåspråkiga avdelningar för barn med samma modersmål. Där finns det både svenskspråkig personal och personal som talar barnets modersmål. Föräldrarna bestämmer själva om de vill ha sina barn på en sådan förskola.

Om barnet går i svensktalande grupp kan föräldrarna ansöka om modersmålsstöd. Då kommer en modersmålstränare (som förut kallades hemspråkstränare) till förskolan och pratar, leker och läser sagor med barnet på modersmålet. Fråga din förskola eller ansvarig tjänsteman i din kommun om vilka möjligeter som erbjuds.

A duhet fëmija im të ketë ndihmë në parashkollorë në gjuhën amtare

Për të genë i suksesshëm në shkollë dhe të kesh një të ardhme të mirë në Suedi, është natyrisht vendimtare njohja e gjuhës suedishte. Por, mësimi i suedishtes nuk ka nevojë të bëhet në dëm të gjuhës amtare. Hulumtimi dëshmojnë faktikisht të kundërtën. Fëmijët që kanë mundësi ta zhvillojnë gjuhën e vet amtare në parashkollorë dhe në shkollë e dijnë më mirë suedishten dhe kanë njohuri më të mira edhe në lëndët tjera shkollorë. Ndihma në gjuhën amtare në parashkollorë mund të funksionojë si urëlidhëse në mes shtëpisë dhe parashkolles. Kështu i jepet fëmijës një mundësi e shkëlqyeshme ta zhvillojë më tej gjuhën amtare, njëkohësisht kur fëmija zhvillon suedishten si një gjuhë të dytë.

Është bukur e zakonshme që fëmijët me një gjuhë tjetër amtare bienë në kontakt me suedishten për herë të parë në parashkollorë. Ndonjëherë, mund të ketë parashkollorë dygjuhësore ose njësi dygjuhësore, për fëmijët me të njëjtën gjuhë amtare. Aty ka, si personel suedez ashtu edhe personel që flet gjuhën amtare të fëmijës. Prindërit e vendosin vet nëse ata dëshirojnë t'i kenë fëmijët e tyre në këso parashkollorë.

Nëse fëmija shkon në një grup ku flitet suedisht, atëherë prindërit mund ta bëjnë kërkesën për përkrahje të gjuhës amtare. Atëherë vjen një ushtrues i gjuhës amtare (që më herët quhej mësues i gjuhës amtare) në parashkollorë për të folur, luajtur dhe për t'i lexuar përralla fëmijës në gjuhën amtare. Pyet në parashkollorë ose e pyet nëpunësin përgjegjës të komunës tënde, se çfarë mundësisht ju ofrojnë aty.

Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan?

Forskning visar att tvåspråkiga barn som lärt sig läsa och skriva på sitt modersmål har lättare att utveckla och bevara det. Det bästa vore om alla barn först fick lära sig att läsa och skriva på sitt starkaste språk, som för många barn är modersmålet. Förmågan att läsa och skriva på ett språk underlättar sedan läsinlärningen på andra språk. Barn kan även lära sig läsa och skriva samtidigt på flera språk. I skolans modersmålsundervisning får barnet möjlighet att lära sig läsa och skriva på sitt modersmål. Genom att till exempel skriva brev, läsa böcker och annat skrivet material kan barnet fortsätta och utöka kontakten med ursprungslandet.

I skolan har barnet rätt till undervisning i modersmålet. Det måste finnas minst fem barn i kommunen för att bilda en grupp för modersmålsundervisning (tidigare kallad hemspråksundervisning). Om barn med samma språk går i olika skolor, samlar man dem på en skola under de timmar som modersmålsundervisningen sker. Undervisningen är frivillig och därför måste föräldrarna anmäla till skolan om de vill att barnet ska ha modersmålsundervisning. Om barnet inte kan så mycket svenska, har barnet också rätt att få studiehjälp på modersmålet. Det betyder att barnet får hjälp av en modersmåls lärare i olika skolämnen. Läraren förklarar på modersmålet innehållet i det som klassen arbetar med och hjälper barnet i skolarbetet. Skolan bestämmer om barnet ska få studiehjälp.

Det finns också andra sätt att studera modersmålet. Fråga din skola vilka möjligheter som erbjuds och vad de innebär. För några språkgrupper och på några orter finns det t.ex. möjlighet att välja tvåspråkig undervisning i form av tvåspråkiga klasser eller språkligt inriktad friskola.

A duhet fëmija im të ketë në shkollë lëndën e gjuhës amtare

Hulumtimet dëshmojnë se fëmijët dygjuhësorë që kanë mësuar të lexojnë e të shkruajnë në gjuhën amtare e kanë më lehtë ta zhvillojnë dhe ta ruajnë gjuhën amtare. Më së miri do të ishte nëse fëmijët së pari mësojnë të lexojnë e të shkruajnë në atë gjuhë që ata e zotojnë më së miri, dhe kjo për shumicën e fëmijëve është gjuha amtare. Aftësia e leximit dhe e shkrimit në një gjuhë, e lehtëson më vonë mësimin duke lexuar në gjuhë tjera. Fëmijët mund të mësojnë, njëkohësisht, shkrim dhe lexim në shumë gjuhë. Në lëndën shkollë, mësimi i gjuhës amtare, ka mundësi fëmija të mësojë shkrim dhe lexim në gjuhën amtare. P.sh. duke shkruar letër, duke lexuar libra dhe materjal tjetër të shkruar, mundet fëmija t'i zgjerohet kontaktet edhe më tutje me vendin e prejardhjes.

Fëmija në shkollë ka të drejtë në mësimin e gjuhës amtare. Duhet të ketë së paku pesë fëmijë në komunë për të krijuar një grup për mbajtjen e mësimin të gjuhës amtare (më herët të quajtur mësimi i gjuhës së shtëpisë). Nëse fëmijët më të njëjtën gjuhë shkojnë në shkollë të ndryshme, i bashkojnë ata në një shkollë gjatë atyre orëve që mbahet mësimi i gjuhës amtare. Mësimi (i gjuhës amtare) është vullnetarisht, prandaj duhet prindërit ta lajmërojnë shkollën, nëse ata dëshirojnë që fëmija i tyre të ketë orë mësimi të gjuhës amtare. Nëse fëmija nuk e din mirë suedishten, atëherë ka mundësi t'i ofrohet fëmijës ndihmë studimi në gjuhën amtare. Kjo domethënë se një mësues i gjuhës amtare e ndihmon fëmijën në mësimin e lëndëve tjera. Mësuesi e shpjegon përmbajtjen në gjuhën amtare atë çka mësohet në klasë dhe e ndih-

mon fëmijën me mësimet tjera. Shkolla vendosë nëse atij/asaj i jepet ndihma e studimit në gjuhën amtare.

Në shkollë ka edhe mënyra të tjera ta studijosh gjuhën amtare. Pyet në shkollën tënde se çfarë mundësish mund të të ofrohen dhe çfarë domethënie ka ajo që të

ofrohet. Për disa grupe të gjuhëve dhe në disa vende ka p.sh. mundësi të zgjedhin mësimin dygjuhësor, në formën e klasave dygjuhësore ose shkollave të lira me orientim gjuhësor.

Ska mitt barn läsa ämnet "Svenska som andraspråk" i skolan?

I skolan kan man studera svenska antingen inom ämnet "Svenska" eller inom ämnet "Svenska som andraspråk". Vilket av dessa ämnen som ditt barn bör läsa beror på vilka färdigheter i svenska som barnet har när det börjar skolan. Barn med ett annat modersmål än svenska har ju oftast inte hunnit lära sig lika mycket svenska som svensktalande barn när de börjar skolan. Då är det viktigt att barnet får en språkundervisning som utgår från just detta barns kunskaper och behov. Om barnet inte får bra hjälp att hämta in det språkliga försprång som de svensktalande barnen har, finns det risk att barnet får svårt att komma ikapp de andra. Och det kan påverka hur man klarar sig i de andra ämnena i skolan.

Målet för ämnet "Svenska som andraspråk" är att eleverna ska uppnå samma nivå i svenska som elever med svenska som modersmål. Läraren i "Svenska som andraspråk" vet vad som kan vara svårt för elever som inte har svenska som modersmål. Därför kan läraren anpassa undervisningen mer efter de enskilda elevernas kunskaper och behov. Undervisningen i "Svenska som andraspråk" ska göra det möjligt för eleverna att använda svenskan som ett redskap för att tänka och för att uttrycka sig i tal och i skrift. Eleven ska också, vid sidan av modersmålet, kunna använda svenska språket som ett effektivt redskap för att inhämta kunskaper i andra ämnen.

Ofta bedrivs undervisningen i "Svenska som andraspråk" i mindre grupper. Det ger eleverna bättre möjligheter att öva språket och läraren har mer tid och utrymme för varje elev. Till skillnad från undervisningen i en

stor klass kan eleverna här oftare få komma till tals. I en mindre grupp är det också lättare att våga fråga och be läraren om hjälp när man inte förstår eller har svårt att hitta de rätta orden och uttryckssätten.

Fråga på ditt barns skola hur de bedriver undervisningen för tvåspråkiga elever både i ämnet "Svenska som andraspråk" och i skolans övriga ämnen.

A duhet fëmija im të mësojë në shkollë lëndën "suedishtja si gjuhë e dytë"?

Në shkollë mund të studiohet suedishtja ose në kuadër të lëndës "suedishtja" ose në kuadër të lëndës "suedishtja si gjuhë e dytë". Cilën nga këto lëndë që fëmija juaj duhet të mësojë, mvaret se çfarë përgatitjesh të suedishtes ka fëmija kur ai/ajo ia fillon shkollës. Fëmijët me një gjuhë tjetër amtare, jo suedishten, shpesh ata nuk kanë arritur ta mësojnë aq suedishten shumë, në krahasim me fëmijët tjerë suedeze, kur ata ia fillojnë shkollës. Atëherë, është e rëndësishme që fëmijës t'i jepet mësimi i gjuhës duke u nisur nga niveli i diturisë dhe nevojës që ka fëmija. Nëse fëmijës nuk i jepet ndihmë e përshtatshme që ai/ajo t'arrijë nivelin gjuhësor të fëmijëve suedeze, ekziston rreziku se fëmija vështirë do t'i arrijë të tjerët. Dhe kjo, mund të ndikojë se sa i/e suksesshëm do të jetë ai/ajo edhe në lëndët tjera shkollore.

Synimi i lëndës "suedishtja si gjuhë e dytë" është që nxënësit të arrijnë në të njëjtin nivel të suedishtes si nxënësit që kanë suedishten si gjuhë amtare. Mësuesi i "suedishtes si gjuhë e dytë" i din vështirësitë e nxënësit të cilët nuk e kanë suedishten si gjuhë amtare. Prandaj, mësuesi mund ta përshtatë mësimin, më shumë sipas nivelit të diturisë dhe nevojës së nxënësit të veçantë. Dhënia e mësimin të "suedishtes si gjuhë e dytë" do të mundësojë nxënësve ta përdorin suedishten si mjet për të menduar dhe për t'u shprehur gojarisht si dhe me shkrim. Nxënësi duhet, krahas gjuhës amtare, të jetë në gjendja ta përdorë gjuhën suedishte, si një mjet efikas për të fituar dituri në lëndët tjera.

Shpesh zhvillohet mësimi i "suedishtes si gjuhë e dytë" në grupe të vogla. Kështu ju jepen mundësi më të

mira nxënësve ta ushtrojnë gjuhën dhe mësuesi ka më shumë kohë të angazhohet për secilin nxënë. Në dallim nga dhënia e mësimin në një klasë të madhe, këtu dëgjohet më lehtë zëri i nxënësit. Në një grup të vogël është, poashtu, më lehtë të bëhesh guximtar, për të pyetur dhe lutur mësuesin për ndihmë, atëherë kur nuk kupton diçka ose kur ke vështirësi të gjejsh fjalën ose mënyrën e të shprehurit.

Pyet në shkollë të fëmijës tend se si atje zhvillohet mësimi për nxënësit dygjuhësorë si në lëndën "suedishtja si gjuhë e dytë" si dhe në lëndët tjera të shkollës.

Några ordförklaringar

Andraspråk: Det eller de språk som börjar läras in efter förstaspråket. Det är inte alltid lätt att dra gränsen mellan förstaspråk och andraspråk. När det gäller ett barn som börjar lära sig ytterligare ett språk i mycket tidig ålder kan man säga att barnet har två förstaspråk.

Förstaspråk: Det eller de språk som ett barn börjar lära sig först.

Hemspråk: Begreppet ”hemspråk” uppkom i samband med den så kallade hemspråksreformen som började genomföras 1977. Hemspråksundervisning kallas numera modersmålsundervisning. Barn har rätt till modersmålsundervisning om någon av föräldrarna eller vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål och om man använder språket dagligen med barnet.

Majoritetsspråk: Det största och dominerande språket i landet. I Sverige är svenska majoritetsspråket.

Minoritetsspråk: De språk som talas av delar av befolkningen. I Sverige finns fem officiella inhemska minoritetsspråk, *finska, jiddisch, meänkieli, romani chib* och *samiska* och ett mycket stort antal språk som talas av nytillkomna minoriteter, t ex *arabiska, danska, kurdiska, persiska, turkiska* och *somaliska*.

Modersmål: Termen ”modersmål” är ett mångtydigt begrepp, men vanligtvis menar man det/de första språk som lärs in i hemmet.

Tvaspråkighet: Termen ”tvaspråkighet” används ofta som samlingsterm för ”två- eller flerspråkighet”.

Disa shpjegime fjalësh

Gjuhë e dytë: Ajo/ato gjuhë që mësohet/mësohen pas gjuhës së parë. Është vështirë, ndonjëherë, të vësh kufi në mes gjuhës së parë dhe gjuhës së dytë. Kur bëhet fjalë për një fëmijë që fillon ta mësojë edhe një gjuhë tjetër në një moshë shumë të re, atëherë mund të thuhet se fëmija i ka dy gjuhë të para.

Gjuhë e parë: Ajo/ato gjuhë që një fëmijë fillon të/t'i mësojë së pari.

Gjuha e shtëpisë: Nocioni "gjuha e shtëpisë" doli në shesh me rastin e të ashtuquajturës reformës së gjuhës së shtëpisë, që u vu në përdorim 1977. Mësimi i gjuhës së shtëpisë tani më quhet, mësimi i gjuhës amtare. Fëmijët kanë të drejtë në mësimin e gjuhës amtare, nëse ndonjëri nga prindërit apo kujdestarët kanë një gjuhë tjetër, jo suedishten, si gjuhë amtare,

Gjuhë majoritare: Gjuha më e madhe dhe më dominante në vend. Në Suedi është suedishtja gjuhë majoritare.

Gjuhë minoritare: Ato gjuhë që fliten nga një pjesë e popullatës. Në Suedi ka pesë gjuhë vendore zyrtare minoritare, *finlandisht, jidish, menkieli, romani shib* dhe *samisht* si dhe një numër i madh gjuhësh që fliten nga minoritetet e sapoardhura, p.sh. *arabisht, danisht, kurdisht, persisht, turqisht* dhe *somalisht*.

Gjuha amtare: Termi "gjuhë amtare" është një nocion me shumë domethënie, por, zakonisht me këtë mendohet në atë/ato gjuhë që mësohet/mësohen në shtëpi.

Dygjuhësia: Termi "dygjuhësia" përdoret shpesh si një term i përbashkët për "dy apo më shumë gjuhësi"

För vidare läsning

Arnberg, Lenore (1988), *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. (Boken finns också översatt till arabiska, engelska, finska och spanska.)

Baker, Colin (1996), *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Håkansson, Gisela (2003), *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Studentlitteratur

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1996), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1999), *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Lightbown, Patsy and Spada, Nina (2003), *How Languages are Learned*. Oxford University Press. Revised edition.

Andra tips

För den som har tillgång till Internet (finns bl.a. på alla bibliotek) finns mycket information att hämta om tvåspråkighet i familjen och i skolan.

Om modersmålsundervisningen i förskolan och skolan kan man läsa på Tema Modersmål som ligger på Skoldatanätet. Där finns också särskild information riktad till föräldrar och till barn.

<http://www.skolutveckling.se/mangfald>

Mer information om svenska som andraspråk finner man bl.a. på Nationellt centrum's hemsida:

<http://www.lhs.se/sfi>

Për lexim të metutjeshëm

Arnberg, Lenore (1988), *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. (Libri është, poashtu, i përkthyer edhe në arabisht, anglisht, finlandisht dhe spanjollisht.)

Baker, Colin (1996), *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Håkansson, Gisela (2003), *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Studentlitteratur

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1996), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1999), *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Lightbown, Patsy and Spada, Nina (2003), *How Languages are Learned*. Oxford University Press. Revised edition.

Këshilla të tjera

Për atë që ka internet (ka në mes tjerash në të gjitha bibliotekat) ka informacione të bollshme të gjejsh atje mbi dygjuhësinë në familje dhe në shkollë.

Mbi mësimin e gjuhës amtare (Tema Modersmål) në parashkollë dhe shkollë, mund të lexosh nën temën, gjuha amtare, që e gjenë në rrjetin kompjuterik të shkollës (Skoldatanätet). Ka, poashtu, informacion të posaçëm që ju drejtohet prindërve dhe fëmijëve.

<http://www.skolutveckling.se/mangfald>

Informacione të tjera mbi suedishten dhe gjuhë të tjera i gjenë, në mes tjerash, në vebfaqen e Qendrës kombëtare (Nationellt centrum): <http://www.lhs.se/sfi>

Innehåll och utformning
av denna broschyr
har utarbetats av
Språkforskningsinstitutet i Rinkeby
i samarbete
med föräldrar, förskollärare och lärare
och med forskare vid
Centrum för tvåspråkighetsforskning,
Stockholms universitet.

Institutet tackar dem alla varmt
för värdefulla synpunkter!

Myndigheterna för skolutveckling har bekostat
översättning och tryckning.

Përmbajtja dhe formulimi
i kësaj broshure
është përpunuar nga
Språkforskningsinstitutet i Rinkeby
në bashkëpunim
me prindërit, mësuesit e parashkollës dhe mësuesit
si dhe me hulumtues pranë
Centrum för tvåspråkighetsforskning,
Stockholms universitet.

Instituti i falënderon të gjithë ata ngrohtësisht
për pikëpamjet e tyre shumë të vlefshme!

Myndigheten för skolutveckling i ka hequr shpenzimet
e përkthimit si dhe të shtypjes.

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA?

Råd till flerspråkiga familjer

De råd som ges i den här broschyren grundar sig på aktuell kunskap om barns tvåspråkiga utveckling och bygger på de senaste forskningsrönen, förslag och synpunkter från föräldrar, pedagoger i förskola och skola och från forskare vid andra institutioner.

Råden är allmänna och passar många men kanske inte alla. Givetvis ska varje förälder välja det som känns naturligt och bäst i den egna familjen.

Broschyren är tvåspråkig och ges ut på svenska samt albanska, arabiska, bosniska, engelska, finska, somaliska, spanska, turkiska, kurmanji (nordkurdiska), arli (romani) och lovari (romani).

DY APO MË SHUMË GJUHË?

Këshilla familjeve dygjuhësore

Këshillat që jepen në këtë broshurë bazohen në njohuritë aktuale mbi zhvillimin e dygjuhësisë së fëmijëve dhe themelohet në hulumtimet më të reja të kësaj lëmie, në propozimet dhe sugjerimet nga prindërit, pedagogët në parashkollë dhe shkollë, si dhe nga hulumtuesit e institucioneve të tjera.

Këshillat janë të karakterit të përgjithshëm dhe ju përshtaten shumicës, por, jo të gjithëve. Natyrisht, secili prind duhet të zgjedhë atë që i duket më e natyrshme dhe më së miri në familjen e tij/saj.

Broshura është dygjuhësore dhe shtypet në suedisht si dhe në shqip, arabisht, boshnjakisht, anglisht, finlandisht, somalisht, spanjollisht dhe turqisht.

MYNDIGHETEN FÖR
SKOLUTVECKLING

SPRÅKFORSKNINGS-
INSTITUTET i Rinkeby

